

УДК 796.074.4:38.9.135.85

А. М. ДИМОВА

завідувач кафедри

К. В. ДИМОВ

викладач

А. В. ДИМОВ

викладач

Чорноморський національний університет ім. Петра Могили

ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА З АКАДЕМІЧНОГО ВЕСЛУВАННЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто особливості вибору змісту підготовки майбутнього тренера-викладача з академічного веслування до професійної діяльності. На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури та власного досвіду встановлено, що мета професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту полягає у формуванні в тренера-викладача з академічного веслування готовності до творчого здійснення професійної самоосвіти, самовиховання й саморозвитку. Зазначено, що результатом цієї підготовки має бути певний крок у розвитку особистості студента, що виявляється в його готовності до ефективного вирішення професійних завдань, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю, та завдань, які імітують його професійну самоосвіту й самовиховання.

Ключові слова: зміст підготовки, тренер-викладач з академічного веслування, професійна діяльність.

Соціально-економічна ситуація в Україні спричинила зміни у функціонуванні та розвитку системи освіти. Нові ринкові умови сучасного суспільства вимагають від вищих навчальних закладів пошуку надійних, оригінальних, оптимальних, ефективних способів організації навчально-виховної діяльності, моделювання сучасних педагогічних систем, що забезпечують якість освіти.

Протягом тривалого часу розвитку системи освіти в педагогіці обговорювали різні аспекти, що стосуються її сутності та цілісності. Освіту визначають як систему, соціальний і державний інститут, як процес і результат оволодіння майбутніх фахівців знаннями, вміннями й навичками.

Відсутність до сьогодні чітких теоретичних і методичних підходів, єдиної думки фахівців з питань модернізації вищої професійної фізкультурної освіти не дає змоги в повному обсязі осмислити її як цілісну педагогічну систему.

У зв'язку з цим виникає потреба в дослідженнях, спрямованих на створення нової педагогічної системи, зміст якої відображав би соціальне замовлення особистості, суспільства й держави та ґрунтувався б на перевірених інноваційних технологіях.

Метою статті є визначення особливостей вибору змісту підготовки майбутнього тренера-викладача з академічного веслування до професійної діяльності.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив існування декількох напрямів модернізації сучасної педагогічної освіти: гуманізація вищої педагогічної освіти й особистісно орієнтований підхід до навчання (Є. В. Бондаревська, Б. С. Гершунський, Ю. В. Сенько, С. О. Сисоєва, Л. П. Сущенко та ін.); вирішення питань взаємозв'язку освіти та культури (Є. В. Бондаревська, О. В. Гукаленко, А. Я. Данилюк, В. Н. Розін, В. Н. Руденко та ін.); розвиток педагогічної культури майбутнього педагога (Є. В. Бондаревська, І. Ф. Ісаєв, В. А. Сластьонін та ін.); удосконалення педагогічної майстерності в системі існуючої професійної підготовки вчителя (О. А. Абдулліна, І. А. Зязюн, П. Є. Решетников та ін.); неперервна професійна освіта (С. У. Гончаренко, Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоєва); професійна підготовка педагога інноваційного типу (Є. В. Бондаревська, Н. В. Кузьміна, А. В. Мудрик, В. Т. Фоменко та ін.); компетентнісний підхід до навчання (А. Г. Бермус, В. А. Болотов, Н. Ф. Єфремова, І. О. Зимня, Т. Є. Ісаєва, В. В. Краєвський, В. В. Серіков, А. В. Хуторський та ін.).

Концепція освіти в сучасних умовах розвитку суспільства реалізується через принципи демократизації, народності, відкритості, диференціації, безперервності, гуманітаризації й підтримується абсолютною більшістю педагогів, учених, представників адміністрації та громадськості.

Уявлення про те, що професійна підготовка спеціаліста з фізичної культури та спорту є складною, динамічною педагогічною системою, ефективність функціонування якої залежить від багатьох взаємопов'язаних чинників, що виявляються на основі загальних закономірностей педагогічного процесу й управління ним, узгоджуються з думками провідних українських і зарубіжних учених.

Л. П. Сущенко наголошує, що “у сучасний період неперервна фізкультурна освіта є координатором дій проти знеособлення фахівця в умовах ринкової економіки, гарантує не тільки відтворення кадрів і трансляцію від одного покоління до іншого професійної культури, а й накопичення й розвиток інтелектуально-творчого й професійно-кваліфікаційного потенціалу нації [12, с. 30]”.

За ствердженням учених В. Г. Гульчевської та Т. П. Лакоцениної, основними філолофсько-педагогічними положеннями особистісно орієнтованої освіти є людиноутворювальні функції (гуманітарна, культуротворча, функція соціалізації); індивідуально-гуманний підхід до учня; індивідуально-значеннєва спрямованість змісту освіти (зміст освіти повинен включати такі компоненти, як аксеологічний, когнітивний, діяльнісно-творчий); особистісно орієнтована технологія навчання (ключові слова в характеристиці технології – творчість, дослідницький пошук, педагогічна допомога й підтримка) [6].

С. В. Кульневич вважає, що необхідними компонентами особистісно орієнтованої реконструкції навчального процесу в професійній фізкульту-

рній освіті повинні бути: свідомість, особистісний досвід, особистісний зміст, самоорганізація, особистісна творчість, культура взаєморозуміння, діалогове спілкування, цінності партнерства, педагогічної підтримки, творчого співробітництва тощо [8].

Однією з найбільш актуальних сучасних проблем української вищої професійної фізкультурної освіти є її модернізація через фундаменталізацію гуманітарного знання, інтенсифікацію процесу підготовки майбутніх фахівців, посилення інноваційного, культурного й утворювального підходів до організації навчально-виховного процесу. При цьому застосування наукомістких підходів, заснованих на системному дослідженні досліджуваних явищ, дає змогу знайти резерви в підвищенні якості й ефективності нової педагогічної системи професійної підготовки фахівців.

За твердженням ученого В. А. Магіна, система вимог до якості підготовки фахівців у галузі фізичної культури та спорту передбачає посилення гуманістичної орієнтації фахівця, високий рівень його знань у галузі психології мотивацій, потребу вибору виду фізкультурної або спортивної діяльності. На думку науковця, істотних змін варто очікувати у сфері інтелектуальної та міжособистісної взаємодії вчителя, тренера, інструктора й учня. Автор наголошує, що від фахівця майбутнього очікують здатність до прискореного освоєння наукоємних технологій фізичного виховання та спортивної підготовки [9, с. 39].

Успішне вирішення проблеми модернізації вищої професійної фізкультурної освіти неможливе без комплексних досліджень у таких наукових напрямках, як педагогіка, акмеологія, психологія й соціологія шляхом інтеграції їх основних положень у єдине дослідження.

Тому одним із пріоритетних завдань вищої освіти в галузі фізичного виховання та спорту є створення цілісної та об'єктивної картини професійної діяльності майбутнього тренера-викладача з академічного веслування.

Підготовка майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності, загальний рівень його професійної майстерності залежить від комплексного підходу до побудови змісту підготовки; виокремлення вагомих професійних знань, що сприяють оволодінню змістовою й процесуальною сутністю професійної діяльності майбутнього тренера-викладача; забезпечення інтегративних міждисциплінарних зв'язків у формуванні цілісної системи професійних знань; розробки та впровадження форм і методів навчання, які сприяють ефективній професійній підготовці студентів до майбутньої професійної діяльності; використання в процесі професійної підготовки, поряд з традиційним, інтерактивного навчання.

Розроблена нами навчальна дисципліна “Вступ до спеціальності” належить до циклу професійно-орієнтованих дисциплін підготовки фахівців фізичного виховання та спорту освітньо-кваліфікаційного рівня “Бакалавр”.

Метою дисципліни є забезпечення глибокої теоретичної та практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту, прискорення процесу адаптації колишніх школярів до навчання у вищому на-

вчальному закладі, оволодіння елементарними формами й методами науково-дослідницької роботи. Все це є першою сходинкою до набуття якостей кваліфікованого працівника фізичного виховання та спорту.

Завданнями вивчення дисципліни “Вступ до спеціальності” є:

- дати уявлення про вищу школу України, а також найбільш розвинутих країн світу;
- надати професійно-педагогічну характеристику фахівця з фізичного виховання та спорту;
- розглянути вимоги до професійних якостей фахівця з фізичного виховання та спорту;
- навчити студентів основам самостійної діяльності;
- ознайомити першокурсників з їх правами та обов’язками;
- навчити користуватися бібліографічними картками;
- розкрити значення навчальної, науково-дослідницької, спортивної та виховної роботи в університеті й на факультеті фізичного виховання;
- вивчити методи профілактики шкідливих звичок людини.

Згідно з вимогами, які розроблено нами за підсумками вивчення дисципліни “Вступ до спеціальності”, студент повинен:

- *знати* систему вищої освіти в Україні; особливості здобуття фахової освіти та конкретні умови навчання в обраному навчальному закладі; основи розвитку галузі фізичного виховання та спорту; систему освіти в галузі фізичного виховання та спорту; характеристику професійної діяльності фахівця з фізичного виховання та спорту;
- *вміти* скласти навчальний план; використовувати довідкову й навчальну літературу, знаходити інші необхідні джерела інформації та працювати з ними.

Основним завданням курсу дисципліни “Вступ до спеціальності” є формування в студентів певної системи знань і вмінь про сферу своєї майбутньої професійної діяльності та професії фахівців у галузі фізичного виховання та спорту.

Під час вивчення дисципліни майбутні фахівці знайомляться з системою вищої освіти в Україні, з особливостями здобуття фахової освіти та конкретними умовами навчання в обраному вищому навчальному закладі.

Вже на початку навчання у вищому навчальному закладі студенти мають оволодіти новими для них формами навчання та контролю, зрозуміти зміст і механізм реалізації своїх прав та обов’язків.

Навчання студентів передбачає лекції, практичні заняття та самостійну роботу.

Лекційні заняття з дисципліни призначені для теоретичного осмислення та узагальнення складних розділів курсу, що висвітлюють, загалом, на проблемному рівні.

Практичні заняття є аудиторними, їх можуть проводити у вигляді семінарів. Їх призначення полягає в закріпленні, а також більш глибокому вивченні студентами визначених аспектів лекційного матеріалу на практи-

ці, набуття практичних навичок майбутньої професійної діяльності.

Самостійна робота є позааудиторною та призначена для самостійного ознайомлення студентів із визначеними розділами курсу за рекомендованим викладачем матеріалом та підготовки до виконання індивідуальних завдань.

Для перевірки ефективності викладання дисципліни здійснюють контроль знань студентів.

При цьому використовують такі види контролю: поточний контроль, що передбачає виконання студентами контрольних завдань з наступною їх оцінкою; модульний контроль, який полягає у виконанні контрольної роботи по закінченню вивчення модуля; рубіжний контроль, який полягає у складанні екзамену (у випадку незадовільної оцінки з модульного контролю).

Курс дисципліни “Вступ до спеціальності” пов’язаний із циклом загальних гуманітарних і соціально-економічних дисциплін, які мають забезпечити випускників відповідними знаннями та сформувати вміння застосовувати їх у майбутній професійній діяльності; циклом фундаментальних дисциплін для опанування студентами дисциплін професійно орієнтованого циклу: медико-біологічного блоку, які повинні забезпечити природно-наукову підготовку студентів і містять знання про структуру органів, тканин, систем організму, фізіологічні та біохімічні механізми їх функціонування в нормі та під час фізичних навантажень, санітарно-гігієнічні умови, необхідні для нормальної життєдіяльності; спеціально-теоретичного блоку, які повинні забезпечити студентів знаннями з біомеханіки, спортивної метрології, комп’ютерної техніки, фізкультурно-спортивних споруд, олімпійського та професійного спорту, необхідними для їх подальшої тренерської та науково-дослідницької роботи; блоком спеціально-практичних дисциплін, які повинні забезпечити спеціальну педагогічну підготовку з теорії та методики викладання видів спорту, обов’язкових для програм з фізичного виховання та спорту для середніх і вищих навчальних закладів. Цикл професійно орієнтованих дисциплін має допомогти студентам визначитися з майбутньою спеціальністю.

Означена дисципліна має комплексний характер і складається з двох модулів, а саме: “Фізична культура як суспільне явище та галузь діяльності” й “Система вищої освіти та кадрове забезпечення галузі фізичного виховання та спорту”.

Зміст модуля “Фізична культура як суспільне явище та галузь діяльності” розкривають теми: “Фізична культура як суспільне явище”, “Фізично-спортивний рух в Україні”, “Основи розвитку галузі фізичного виховання та спорту”.

Теми I модуля дисципліни розкриваються в таких питаннях: основні поняття, предмет і проблематика навчальної дисципліни; роль і місце фізичної культури в загальній культурі людства; форми й засоби фізичного виховання; сучасний стан розвитку фізичної культури та спорту; внесок українців у розвиток світового спортивного руху; історія та традиції розвитку фізкультурно-спортивного руху в регіоні; законодавчо-правова та про-

грамно-нормативні засади функціонування галузі фізичного виховання та спорту; закони України, які регулюють фізкультурно-спортивну діяльність; спортивна класифікація; державні й громадські форми організації та управління фізичною культурою та спортом; спортивний менеджмент-організатор управління фізкультурно-спортивними організаціями; федерації з видів спорту, добровільні спортивні товариства, спортивні клуби та об'єднання; характеристика спортивних споруд, які використовують у навчальній та спортивній роботі; новітні наукові та інформаційні технології; джерела фінансування фізкультурно-спортивної роботи.

Зміст модуля “Система освіти в галузі фізичної культури” розкривають такі теми: “Розвиток вищої освіти в Україні”, “Характеристики і особливості діяльності вищого навчального закладу”, “Характеристика професійної діяльності фахівця з фізичного виховання та спорту”.

Теми II модуля дисципліни розкрито в таких питаннях: система вищої освіти й кадрове забезпечення галузі фізичного виховання та спорту; мета й завдання вищої освіти в Україні; законодавство про вищу освіту; вищі заклади освіти: підпорядкованість, форми власності, рівні, акредитації; державні стандарти освіти; система ступеневої освіти; поняття про професію, спеціальність, посаду; освітньо-кваліфікаційні рівні фахівців, їх призначення та кваліфікаційні характеристики, посадові обов'язки; вибір спеціальності, спеціалізації; національна мережа закладів освіти, які готують фахівців для галузі фізичного виховання та спорту; освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівців з фізичного виховання та спорту; особливості діяльності тренера; фахові категорії та професійні звання; система оплати праці; структура вищого закладу освіти; матеріально-технічне та фінансове забезпечення; викладацький склад; навчальні плани; самостійна робота; форми контролю; поняття про професію, спеціальність, посаду; особистісні та професійні якості, які мають бути властиві майбутньому фахівцю з фізичного виховання та спорту для здійснення майбутньої професійної діяльності; формування готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до здійснення майбутньої професійної діяльності.

На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури та власного досвіду вважаємо, що мета професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту полягає у формуванні в тренера-викладача з академічного веслування готовності до творчого здійснення професійної самоосвіти, самовиховання й саморозвитку. Результатом цієї підготовки має бути певний крок у розвитку особистості студента, що виявляється в його готовності до ефективного вирішення професійних завдань, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю, і завдань, які імітують його професійну самоосвіту та самовиховання.

Висновки. Таким чином, якість освіти в контексті її гуманізації – це складна, багатофакторна, багатогранна, багатофункціональна проблема, і вирішити її можна лише при комплексному аналізі взаємозв'язку складових, що також зумовлює структуру та зміст досліджень у цьому напрямі.

Список використаної літератури

1. Про вищу освіту : Закон від 17.01.2002 р. № 2984-III // Збірник основних нормативних актів про вищу освіту, наукову діяльність, підготовку та атестацію наукових кадрів (станом на 01.02.2003 р.). – Харків : Гриф, 2003. – С. 37–95.
2. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 № 199/2004 // Відомості Верховної Ради України. – Київ, 1993. – 22 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. // Освіта. – 2002. – № 26. – С. 2–4.
4. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования : для пед. спец. вузов / О. А. Абдуллина. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Просвещение, 1989. – 141 с.
5. Бондаревская Е. В. Личностно-ориентированный подход как основной путь модернизации образования: доклад на августовской конференции работников образования г. Ростова-на-Дону / Е. В. Бондаревская. – Ростов-на-Дону, 2002. – 47 с.
6. Гульчевская В. Г. Педагогические основы личностно-ориентированного образования : модульное пособие для дистанционного образования / В. Г. Гульчевская, Т. П. Лакоценина. – Ростов-на-Дону : Изд-во Ростовского ИПК И ПРО, 2002. – 47 с.
7. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя. – Москва : Исслед. центр. пробл. качества подгот. специалистов, 2004. – 38 с.
8. Кульневич С. В. Педагогика личности: от концепций до технологий : учеб.-практич. пособ. для уч. и класс. руковод., студентов, магистрантов и аспирантов пед. уч. завед., слушателей РШК / С. В. Кульневич. – Ростов-на-Дону : Творческий центр Учитель, 2001. – 160 с.
9. Магин В. А. Контекст модернизации высшего профессионального физического образования / В. А. Магин // Теория и практика физической культуры. – 2005. – № 4. – С. 39–41.
10. Педагогічна майстерність : підручник для пед. вузів / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; ред. І. А. Зязюн. – Київ : Вища школа, 1997. – 349 с.
11. Решетников П. Е. Нетрадиционная технологическая система подготовки учителей: рождение мастера : кн. для препод. высш. и сред. пед. учеб. заведений / П. Е. Решетников. – Москва : Владос, 2000. – 301 с.
12. Творчість і технології в наукових дослідженнях неперервної професійної освіти : наук. вид. / за заг. ред. С. О. Сисоєвої. – Київ:, 2008. – 485 с.
13. Хозяинов Г. И. Акмеология физической культуры и спорта : учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений, обучающихся по специальности 022300 – Физ. культура и спорт / Г. И. Хозяинов, Н. В. Кузьмина, Л. Е. Варфоломеева. – Москва : Академия, 2005. – 203 с.

Стаття надійшла до редакції 08.09.2016.

Дымова А. Н., Дымов К. В., Дымов А. В. Особенности выбора содержания подготовки будущего тренера-преподавателя по академической гребле к профессиональной деятельности.

В статье рассмотрены особенности выбора содержания подготовки будущего тренера-преподавателя по академической гребле к профессиональной деятельности. На основании анализа психолого-педагогической литературы и собственного опыта установлено, что цель профессиональной подготовки будущего специалиста физического воспитания и спорта заключается в формировании у тренера-преподавателя по академической гребле готовности к творческому осуществлению профессионального самообразования, самовоспитания и саморазвития. Указано, что результатом этой

подготовки должен быть определенный шаг в развитии личности студента, что проявляется в его готовности к эффективному решению профессиональных задач, связанных с будущей профессиональной деятельностью, и задач, имитирующих его профессиональное самообразование и самовоспитание.

Ключевые слова: *содержание подготовки, тренер-преподаватель по академической гребле, профессиональная деятельность.*

Dymova A., Dymov K., Dymov A. Peculiarities of Selection of the Content of Future Training of Trainers Rowing to Professional Activities

In the article the peculiarities of the choice of the content of training future trainers rowing to professional activities. The absence of a clear theoretical and methodological approaches, the consensus of experts on modernization of higher vocational physical education allows in full to understand it as a holistic educational system. In this regard, there is a need for studies aimed at constructing new pedagogical system, the content of which would reflect the social order of the individual, society and the state, and is based on proven innovative technologies. Work is performed in accordance with the research plan of Zaporizhzhya national University. The above mentioned aspects of the problem determine the purpose of the article, which is to determine the peculiarities of the selection of the content of training future trainers rowing to professional activities. Based on the analysis of psychological and pedagogical literature and own experience the authors determined that the purpose of professional preparation of future specialists of physical education and sports is the formation of trainers rowing readiness for creative professional self-education, self-education and self-development. The result of this training should be a step in the development of student's personality, which is manifested in its readiness for the effective solution of professional tasks related to the future professional activities and tasks that simulate professional self-education and self-education. Thus, the quality of education in the context of its humanization is a complex, multifactorial, multi-faceted, multi-problem, and its solution is possible only if a comprehensive study of the relationship of the components, which also determines the structure and content of the research in this direction.

Key words: *content of training, trainer rowing, professional activity.*